

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МАТЕМАТИЧНОГО ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

Лазарєва О. О., Лазарєва Н. М.

Харківський національний університет ім. Каразіна
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна
тел. +38(099) 2547415

This work is dedicated to researching the development and enrichment of the terminological system of mathematics in the Ukrainian scientific space. Two approaches to the creation of Ukrainian mathematical terminology and ways of harmonizing national and international terminology are considered. Sources of vocabulary growth due to international cooperation trends and the role of borrowings in the formation of a common lexical fund are identified. It was determined that the Ukrainian mathematical terminological system is capable of a full-fledged exchange of information and equal interaction with other languages of the world.

Термінологія є одним з аспектів мови, який протягом останніх десятиліть інтенсивно розвивається. Так званий «термінологічний вибух» [1], який спостерігається майже в усіх мовах, сприяє запровадженню великої кількості нових термінологічних одиниць. Розвиток та збагачення терміносистеми математики має особливе значення, оскільки вона є мовою науки. Широке застосування математики в науці та суспільстві ставить високі вимоги до термінології [2]. Тому її дослідження є актуальною проблемою з огляду на необхідність подальшої розбудови національної мови науки, уніфікації та гармонізації україномовної термінології з терміносистемами розвинутих країн Заходу, адже сьогодні характеризується збільшенням міжнародної комунікації українських фахівців в умовах інтенсифікації процесів євроінтеграції України.

Творення української математичної термінології відбувається двома принципово відмінними підходами [1]:

– інтернаціоналізаторський, який полягає у вживанні термінів так, як вони усталились в основних розвинених мовах (переважно – англійській). Найчастіше при цьому є традиційне калькування з російських термінів.

– українізаторський – кожен термін замінюють українським, не рахуючись з усталеними науковими традиціями.

Тож потрібно зважати на те, що чимало сучасних чужомовних термінів вже здобули місце в українській мові і немає потреби їх вилучати. Потрібно передбачити узгодженість національної і міжнародної термінології, не допускаючи суцільної денаціоналізації.

Кількість термінів-інтернаціоналізмів і далі зростатиме, що відображає тенденції міжнародного кооперування. Українські забуті терміни доцільно подавати як синоніми до вже традиційних термінів. Головне правило опрацювання термінології полягає в тому, що будь-який термін треба узгоджувати з основними законами української мови [2].

Українська науково-технічна, зокрема математична, термінологія має формуватися з урахуванням досвіду найпоширеніших мов розвинених країн, найперше – мов, які виробили ту чи іншу терміносистему. Хоч як це парадоксально, але українська математична термінологія опинилась у вигіднішій ситуації порівняно з іншими мовами [3], оскільки є можливість враховувати досвід національних термінологій і уникати їхніх помилок.

Підсумовуючи можна стверджувати, що українська мова має потужну природну здатність адаптуватися до потреб науки. Головним принципом української математичної термінології є наближення її до мов-продуцентів; інтернаціоналізація термінів та їх визначень, що складають основу усталеної світової практики.

Математична термінологічна лексика цікава тим, що для її створення широко залучалися запозичення. Зростання словникового складу за рахунок наукової термінології супроводжується запозиченням іншомовних слів разом із запозиченням відповідного наукового поняття. Утворення терміносистеми ґрунтується на використанні термінів, що набули статусу інтернаціоналізмів і використовуються в більшості європейських мов.

Прямі запозичення формують спільний лексичний фонд у різних мовах, що сприяє взаєморозумінню фахівців. Першочерговою перевагою такої інтернаціоналізації математичних термінів є надання можливості користування оригінальними англomовними математичними джерелами, українською чи іншими європейськими мовами.

Українська математична терміносистема спроможна до повноцінного обміну інформацією та рівноправної взаємодії з іншими мовами світу. Тож, закономірною є потреба узгоджувати українську термінологію з термінологією європейських мов, зокрема, англійської мови, яка є пануючою впродовж останніх десятиліть у науковій царині.

Список використаних джерел:

1. Д'яков А. С. Кияк Т. Р. Куделько З. Б. Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. 220 с.
2. Осадчук М. Українська математична термінологія в англо-російсько-українському словнику математичних термінів. *Термінологія*. 2012. Вісник №733, С. 145–148.
3. Термінологія: навчальний посібник [Текст] / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; Д. В. Фурт, Л. А. Дмитрук. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2020. 172 с.